

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Symmvla Caietani

Cajetan, Thomas

Antverpiae, 1575

Secvndvm Ientaculum: In quo quatuor Quæstiones tractantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41716

Quæstio quarta.

crucem scriptum haberet. erat enim & est in veritate, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum, vñ quippe est diuina providentia iniquitate persecutium & damnantium Dominum Iesum ad perpetuam veritatem regii tituli de Christo prophetati testificandam coram toto mundo. Vnde & Pilato prohibitus ne mutaret illum, sed dixit: Quod scripsi, scripsi, & tribus præcipuis linguis omnium linguarum vices gerentibus, ex ipsius etiam ternarii omnia complectentis perfectione, scribi disposuit. Hæc de quarta quæstione, Deo gratias. Posonii in die sancti Damasi M. D. XXIII. Amen.

SECUNDVM IENTACULUM: In quo quatuor Quæstiones tractantur.

CCVRRVNT secundo circa diuersa sacræ scripturæ documenta de filiis Dei quæstiones item quatuor. Prima est de verbis Pauli Apostoli ad Roman. i. de vnigenito filio Dei, quibus dicit, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri. Secunda est de verbis Ioannis Euangelistæ. Ioannis primo, de filiis Dei adoptiuis: Dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex Deo nati sunt. Tertia est de verbis Apostoli Pauli primæ ad Corinthios xv. de baptismo quo generantur

Ientaculi secundi

tur filii Dei, quum dicitur: Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Vt quid & baptizantur pro illis. Quarta est de verbis eiusdem Apostoli ad Galatas tertio de hereditate filiorum Dei per fidem repromissa, non per legem, quum dicitur: Lex ordinata per angelos in manu mediatoris: mediator autem vnus non est: Deus autem vnus est.

Circa primæ quæstionis verba difficultas est: Tum propter proprietatem sensus non enim proprie dictum videtur de filio Dei quod prædestinatus est filius Dei: quantumcunque ratione humanæ naturæ verum sic prædestinatum esse, vt humana natura sic vnita filio Dei in persona: & homo ille, scilicet Iesus filius beatæ virginis, sit prædestinatus filius Dei: quia significatur suppositum illud quatenus est humanum suppositum. In propositis autem verbis illud relatiuum qui refert filium Dei: sicut primo loco ante positum idem relatiuum refert etiam filium Dei, quum dicitur: Qui factus est ei ex semine David secundum carnem, statim enim subdit: Qui prædestinatus est.

Tum propter veritatem textus apud Latinos & Græcos, inter se, dum Latini Codices communiter habent, Qui prædestinatus. Græci autem aliqui similiter habent. Aliqui habent, Qui destinatus. Tum propter pluralitatem expositionum, dum vel prædestinatus est, exponitur prædestinatus est, vel declaratus est, vel quod relatiuum qui refert filium David seu hominis. Hæc enim ambiguitati attestari videntur.

Ad hanc quæstionem absque quocunque præiudicio cuiusvis expositionis respondendo (quod subintelligi volo tam in precedentibus quam in sequentibus totius huius operis) dicitur quod sensus proprius literæ ex intentione Apostoli & contextu inuenendus est. Intentio Apostoli clarè apparet. Intendit

Quæstio prima.

tendit enim materiam Euangelii summarie explicare. Quum enim proposuisset se apostolum & segregatum in Euangelium Dei de filio suo: explanandam duxit propositam Euangelii materiam: scilicet de filio suo: quæ scilicet Euangelium aperiret de filio Dei. Et subiunxit tria comprehendenda totam Evangelicam materiam. Primum est: qui factus est ei ex semine Dauid secum carnem.

Secundum est: Qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri. Tertium est: Per quem accepimus gratiã & apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus. Oportebat enim, vt qui se Euangelii nuntium dicebat, explicaret quid Euangelium contineret: vt sic ad Evangelicam epistolam præpararet legentium animos. Contextus verò suadet specialiter duo. Alterum est, vt relatiuum ter repetitum (scilicet, qui factus, qui prædestinatus, per quem accepimus) refert semper illud primò propositum: scilicet filio suo, id est filio Dei. Alterum est, vt similiter distinguatur, ordinetur & intelligatur ly secundum carnem, & ly secundum spiritum: ita quòd sicut primò explicatur filius Dei secundum carnem: ita deinde explicetur filius Dei secundum spiritum: vt sit plana constructio, & planus sensus, nec minus altus. Et vt plenius intelligantur hæc inchoemus à primo. declarat itaque mysterium incarnationis quantum ad quinque. Primò, quantum ad personam incarnatam, quod est ipse Dei filius, per relatiuum qui ita quòd nec pater, nec Spiritus sanctus, sed filius Dei refertur per ly qui: vt patet in textu. Secundò, quantum ad motum incarnationis: quod non ex virili semine, seu naturali more genitus est secundum carnem: sed ex virtute Spiritus sancti formatus secundum carnem: & hoc significat illud participium factus.

Tentaculi secundi

factus. Ac si diceret: Qui non naturali virtute secundum carnem genitus in materno utero, sed ab extrinseca Spiritus sancti virtute factus est. Simile habes ad Galat. iiii. misit Deus filium suum factum ex muliere. Tertio quantum ad coniunctionem humanitatis cum deitate: quod scilicet iuncta est Deo ut organum coniunctum. Duplex siquidem inuenitur organi genus. Quoddam coniunctum personaliter illi cuius est instrumentum: ut manus est organum quo operatur homo. Quoddam vero separatum secundum esse ab illo cuius est instrumentum: ut ferra qua homo secat. ferra enim nihil est hominis secantis: sed aliud esse habet, alia hypostasis est. Inter humanitatem itaque Christi & ceteras creaturas secundum coniunctionem ad Deum hæc est differentia, quod reliquæ creaturæ se habent ad Deum ut instrumenta separata: ita quod Deus utitur illius instrumentis separatis. Et propter hoc omnia tam naturalia quam voluntaria creaturarum opera Deo attribuuntur in sacra scriptura. Omnia (inquit Esaias) opera nostra operatus es Domine. & Iob: Pelle & carnibus vestisti me: ossibus & nervis compegisti me &c.

Humanitas autem Christi iuncta est Deo ut organum coniunctum secundum esse personale: ita quod Deus per humanitatem assumptam operatur: sicut ego per linguam meam, per manum meam &c. Et hoc significatur in textu per pronomen, ei, dum dicitur: Quia factus est ei, proculdubio Deo, Filius quippe Dei secundum carnem factus est Deo organum coniunctum: quia deitas per humanitatem Christi operatur: sicut per sibi coniunctum proprium organum: iuxta illud, Saluauit sibi dextera eius, & brachium sanctum eius. Ad quod ut verè noui & mirabile inuitauerat decantandum præmittēs: Cantate Domino ganticum nouum: quia mirabilia fecit. statim enim

subdit

Quæstio prima.

subdit saluauit sibi dextera eius, & brachium sanctum
eius. Ac si dixisset: Quum Deus salutem multipliciter
potuisset operari: hunc tamen modum elegit, vt per
propriam dexteram & proprium brachium (hoc est
per organum coniunctum) operaretur salutem in
mysterio incarnationis. vnde & subdit: Notum fecit
Dominus salutare suum &c. Quarto, quantum ad hu-
manam genealogiam: quod scilicet ex semine Dauid:
pro quanto beata Virgo ex qua carnem habuit, filia
fuit Dauid per tot generationes intermedias. Vbi
clauditur veritas scripturaru, Messiam ex semine Da-
uid promittentium, & regia progenies: & quod pec-
cator Dauid tanta gloria donatus est à Deo, vt de ip-
sius semine Christus prodiret, & ipsi fieret talis tanta-
que promissio. Quinto, quantum ad humilitatem:
dum explicat quod secundum carnem, quæ est infir-
ma pars humanæ naturæ. Minus quippe miru esset,
si animam tantum humanam assumpsisset, quum
sit naturæ intellectualis & immortalis, sed vbi con-
stat carnem quoque assumpsisse, mirabile valde est,
& longè magis exinaniuit semetipsum carnem assu-
mens. Factus ergo secundum carnem dum dicitur,
nihil humanæ naturæ spreum monstratur. Simile
quid legis apud Ioannem, dum dicit: Verbum caro
factum est, propter dictam rationem. Est igitur lite-
ræ sensus ac ordo. Qui filius Dei secundum carnem
factus supernaturaliter est ei Deo vt coniunctum
organum ex semine Dauid: pro quanto mater descen-
dit ex progenie Dauid. Et aduerte quod prædicta-
rum quinque conditionum duæ locantur ex parte
subiecti: scilicet qui secundum carnem: & tres ex parte
prædicati, scilicet factus est ei ex semine Dauid.

Venio nunc ad secundum de quo præsens est quæ-
stio. Vbi aduerte, quod ex parte subiecti locantur
quoque duo, scilicet qui secundum spiritum: & ex parte

Tentaculi secundi

prædicati locantur reliqua, scilicet prædestinatus est filius Dei in virtute sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, ita quod sicut prius locutus est de filio Dei secundum infirmam naturæ humanæ partem, scilicet carnem: sic nunc loquitur de eodem filio Dei secundum supremam naturæ humanæ partem, scilicet spiritum. Et intendit quod secundum spiritum præordinatus est sanctificatus propria auctoritate ex tempore & causa propriæ resurrectionis qua resurrexit à mortuis, nõ qualiscunque sed saluator Christus ac Dominus noster. Quamvis enim infiniti fuerint modi apud Deum quibus sanctificare mundum potuisset: elegit tamen & statuit ab æterno virtus sanctificatiua resideret in spiritu qui est anima Iesu Christi: pro quanto voluit vt omnis gratiæ plenitudo non solum vt in singulari, sed vt vniuersali capite etiam cœlestis Ecclesiæ in illa anima habitaret: ita tamen quod sanctificator per eam non sanctificaret quasi mendicato suffragio, sed propria auctoritate vt filius Dei ex vna parte, & ex alia parte concausa & tempus sanctificationis esset resurrectio ipsius. De huiusmodi enim causalitate scriptum est ad Romanos quarto, Resurrexit propter iustificationem nostram. De tempore verò Ioannis septimo: Nondum erat spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus. Et secundum hoc vt dictum est ex parte subiecti locantur duæ conditiones (persona scilicet filii Dei, & spiritus assumptus) dum dicitur, qui secundum spiritum.

Potest & alius exponi spiritus: hoc est spirituale esse & operari, non determinando ad esse & operari diuinum aut assumptum: sed communiter significando per spiritum esse & operari spirituale quod in Christo fuit: quodcunque fuerit illud. Et sic ex parte subiecti duæ similiter conditiones locantur: scilicet persona

Quæstio prima.

persona filii Dei, & esse operari spirituale quodcumque
que in ipso quomodolibet est: ita quod sicut primò
locutus est de filio Dei secundum esse carnale, dicen-
do qui secundum carnem, sic nunc loquitur de eo-
dem filio Dei secundum esse spirituale, dicens qui se-
cundum spiritum.

Et licet ex parte subiecti sit ista diuersitas exposi-
tionis: ex parte tamen prædicati non variatur sensus:
sed ponitur primò res ad quam prædestinatus est,
scilicet filius Dei in virtute sanctificationis, quia quod
non intelligitur hoc simplex, scilicet filius Dei: sed to-
tum compositum, scilicet filius Dei in virtute sanctifi-
cationis, vt res ad quam prædestinatus dicitur filius
Dei secundum spiritum: sicut diceretur quod homo
secundum intellectum præordinatus est, vt sit homo
studiosus, vt sit homo beatus, & similia.

Numerantur autem in huiusmodi verbis myste-
ria tredecim. Duo ex hoc, quod ly prædestinatus ap-
ponitur ad ly qui secundum spiritum. Ex ipsa siqui-
dem diuersitate verborum dum qui secundum car-
nem dicitur factus est, &c. & qui secundum spiritum
prædestinatus, &c. dicitur, intelligimus quod præci-
puum & primum in mysterio incarnationis est esse
spirituale, ex hoc enim quod apponitur prædestina-
tio ad ly secundum spiritum: denotatur quod ordi-
natio diuina principaliter tendebat ad spiritum. hoc
enim ipsum prædestinationis nomen secum fert. Et
merito: cum quia spiritus longè præstantior est car-
ne: & esse spirituale longè excellentius esse carnali.
Tum quia caro assumpta à verbo Dei est mediante
spiritu pro quanto ratio quod caro assumpta fuerit:
fuit spiritus: hoc est, ideò caro assumpta est, quia erat
materia spiritualis animæ, & non econuerso. Rursus
ex hoc quod qui secundum spiritum prædestinatus
dicitur ad totum aggregatum, scilicet vt sit filius Dei

Ientaculi secundi

In virtute sanctificationis, intelligimus ad partem spiritus spectare principaliter sanctificare, non quod caro Christi expers esset sanctificationis virtutis (quum tactu carnis suae sanctificauerit aquas pro baptismo, & tactu manus reddiderit sanitatem) sed quoniam caro Christi hoc ipsum secundario & ex spiritali virtute habebat : spiritus autem principaliter & ex proprio genere scilicet esse spiritali sortitus est. Tertium mysterium (scilicet quod propria auctoritate sanctificaret) aperte monstratur per primam partem aggregati praedicati, scilicet filius Dei : ex hoc enim quod praedestinatus est filius Dei, in virtute sanctificandi, clare patet quod praedestinatus est, vt sanctificet propria auctoritate. Filius quippe Dei propria auctoritate, quae est sua Deitas, sanctificat non minus quam pater. quum sit vnus & eiusdem naturae & potestatis cum patre. Quartum mysterium est plenitudo sanctitatis. Ex hoc enim quod non dicitur sanctus sed in virtute sanctificationis : aperitur talis tantaque sanctitas, quae non solum ipsum repleat in se, sed virtutem in eo ponat efficiendi sanctitatem in aliis, fuit enim Christus plenus gratiae & veritatis non solum in seipso, sed de plenitudine eius omnes accepimus. Quintum mysterium est vniuersalitas sanctificationis. Ex hoc nanque quod non dicitur sanctificationis horum vel illorum, nec animarum tantum aut corporum, nec rationalium tantum aut irrationalium, monstratur quod in eo est virtus sanctificationis omnium. Et verè sic est : quoniam vt dicitur ad Eph. i. Deus proposuit in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quae in coelis, & quae in terra sunt, in ipso. Rursus in eo quod non dicitur sanctificationis talis (puta secundum gratiam prophetiae, aut secundum qualemcunque aliam specialem gratiam) sed simpliciter & absolute

Quæstio prima.

Lucè dicitur, in virtute sanctificationis: aperitur quod in eo est virtus sanctificatiua secundum omnem speciem sanctitatis: ita quod huiusmodi virtus sanctificatiua est vniuersalis, & secundum omnes sanctificationis species, & secundum omnia sanctificabilia. est siquidem caput super omnem Ecclesiam, tam terrestrem, quam coelestem, & hominum & angelorum: vt dicitur ad Ephes. i. & Colos. ii. Sextum mysterium & tempus quo incoepit sanctificatio hæc, dum dicitur resurrectione mortuorum: hoc est, ex resurrectione non qualiscunque, sed à mortuis (genitiuus enim pro ablatiuo à Græcis ponitur) iuxta supra inductum verbum Ioan. Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nõdum erat glorificatus. In cuius signum, primo die resurrectionis dedit spiritum sanctum discipulis, insufflando in eos, dicens: Accipite Spiritum sanctum: & dedit potestatem remittendi peccata. Nec propterea intelligas ante resurrectionem Christi defuisse virtutem sanctificandi, aut sanctificationem ipsam (quoniam prius sanctificationis opera multa Dominus effecerat) sed quia principaliter, manifestè & vniuersaliter præordinata est sanctificatio exercenda à tẽpore resurrectionis. Principaliter quidem, quia sanctificationes priores erant quasi dispositiones seu viæ ad sanctificationem vniuersalem futuram post resurrectionem. In cuius signum etiam ipsi Apostoli quamuis mundi ex sermone Christi, adhuc cæci erant, non intelligentes scripturas: sed in die resurrectionis aperuit illis Dominus sensum, vt intelligerent scripturas. Manifestè verò, quia tunc manifestata est virtus Christi ex gloria resurrectionis. Vniuersaliter autem, quia in omnes gentes extunc salus prædicanda, & conferenda ordinata est vt patet in Euangelio. Septimum mysterium est causa sanctificationis, quod scilicet resurrectio ipsius ordinata

ordinata

Ientaculi secundi

ordinata est concausa sanctificationis: ut scilicet filius Dei & propria auctoritate, & mysterio propria resurrectionis sanctificaret: nam sicut mortem nostram moriendo destruxit, ita vitam resurgendo reparavit. Est siquidem ipsius resurrectio causa vitæ nostræ, tum animæ, quia surrexit propter iustificationem nostram: tum corporis, quia Salvatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ conformatum corpori claritatis suæ. Dum ergo dixit ex resurrectione mortuorum duo notavit mysteria temporis scilicet quo sanctificatio quasi maturus fructus haberetur, & concausa, qua resurrectio in dignitatem concausandi sanctificationem eleuata est. Octauum mysterium est integritas spiritualis esse: quandoquidem ex resurrectione effectum est corpus Christi spirituale, iuxta Apostoli sententiam primæ ad Corinth. xv. habuitque extunc Saluator esse spirituale integrum, hoc est secundum omnes naturæ assumptæ partes. Manifestaturque hinc, quod filius Dei secundum spiritum redundantem iam ex resurrectione in corpus secundum esse spirituale consummatum ex resurrectione, præordinatus sit sanctificator. Dicis itaque ex resurrectione mortuorum, tria dixit mysteria temporis, quo quasi fructus maturus sanctificatio haberetur: causalitatis, quia indignitatem concausandi sanctificationem resurrectio eleuata est: & integritatis, qua consummatum est esse secundum spiritum per redundantiam ad corpus. Ex his tribus iunctis prioribus consurgit mysterium nouum, quod sanctificare conuenit Christo ex diuina ab æterno prædestinatione secundum vtranque naturam: diuinam scilicet & humanam: non qualemcunque sed gloriosam: ut verè impletâ cognoscamus causam ab Euangelistâ assignatam, quare nõdum erat spiritus datus: quia Iesus nõdum erat glorificatus: hoc est, siquidem quod

Quæstio prima.

quod hic docet Apostolus, dicens quòd prædestina-
tus est filius Dei sanctificator ex resurrectione à mor-
tuis, quia proculdubio glorificatus est. Spectant reli-
qua quatuor mysteria ad qualitatem resurgentis ad
sanctificandum. Non enim posita sunt hæc verba Ie-
su Christi Domini nostri, ad quasi circumloquendum
reuerenter illum qui resurrexit: sed quum faciliè per
pronomen substantiæ potuissent dicere ex resurre-
ctione eius, si tantum significare voluisset de cuius
resurrectione loquitur, sicut per verbum mortuo-
rum significauit de qua resurrectione loquebatur:
elegit apostolus tot titulos apponere vt & quis &
qualis ex resurrectione præparatus sit sanctificator,
ministraret. Decimum igitur mysterium monstratur
per nomen Iesu: quo non solum quis monstratur,
pro quanto est nomen proprium: sed qualis, pro
quanto à saluatione impositum illi est: vt dixit Ange-
lus ad Ioseph. Surrexit quippe ad sanctificandum Ie-
sus, hoc est saluator, quum deuicta morte vniuersum
genus humanum saluauit, vitam illius inchoando in
propria vita corporali immortalis, impassibilis, &c. ve-
rè etenim impletum tunc est illud Psalm. Saluauit si-
bi dextera eius: quoniam ipse Dei filius per suam ani-
mam quasi iunctam dexteram saluauit sibi ipsi cor-
pus proprium viuificando, & dotibus quatuor ab
Apostolo explicatis i. ad Corinthios xv. glorifican-
do. Et verè si Christus resurrexit, & nos resurgemus:
vt ibidem dicitur. Vndecimum mysterium regiæ di-
gnitatis monstratur per nomen Christi. Verè si qui-
dem peruenit in regionem valde distantem (vt pote
in regionem gloriæ æternæ) accipere sibi regnum,
quum vnctus est vnctione gloriæ super omnes reges.
Oportuit siquidem Christum pati hæc (scilicet inju-
rias & mortem) & ita intrare resurgendo in glori-
am suam. Incepisse ergo regnum Christi ex sua resurre-
ctione.

Ientaculi secundi

Oratione monstrat Apostolus, quum prædestinatum ipsum dicit sanctificatorem ex resurrectione qua surrexit Christus: sicut etiam ex tunc incepit executio consummatæ saluationis, quum surrexit Iesus. Tunc quoque incepisse dominum eius, duodecimum mysterium aperit dicendo, Domini. Qui enim prius venerat ministrare, subici & moti, surrexit Dominus, (dicens: Data est mihi omnis potestas in coslo & in terra. Non quod prius non fuerit Dominus, quum verè dixerit: Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim) sed quia prius secundum humani corporis officia non venerat dominum exercere, sed subiectionem, surrexit omni ex parte dominus: quum impletur illud: Dominus regnauit, decorem (gloriæ corporalis) indutus est. Noster demum mysterio ultimo dicitur: non quod aliquis aut aliquid existimatur ab illius dominio (de quo scriptum est: Omnia subiecisti sub pedibus eius) sed quia peculiari modo dominus noster, hoc est fidelium, est: tum quia dominatur in nobis: qui voluntates nostras subiicimus illius mandatis: tum quia cultu fidei, spei ac charitatis gaudemus atque gloriamur in & de ipsius domino. Fructus ergo resurrectionis dominicæ per ly noster notatur: vt non quasi inanis aut in tempus longinquum fructificaturus surrexit, sed surrexit dominus noster, vt statim nos habuerit, vt nunquam nos omnino deseruerit. Prædestinatus est ergo filius Dei secundum spiritum: vt sit filius Dei in virtute, sanctificationis ex resurrectione quæ à mortuis surrexit Iesus Christus dominus noster.

Perspice lector in duabus explanatis sententiis collectam ab Apostolo materiam Euangelii de filio Dei dum & trinitatis & incarnationis ac incarnati verbum secundum humilitatis quàm gloriæ statum, & sanctificatiuæ virtutis, ac per hoc sacramentorum

Quæstio prima.

myſteria propoluit. Et ne quid remaneret intactum
ſubiungendo tertium relatiuum, rotam complexus
eſt Euangélii materiam. Nam vbi de capite college-
rat, ad Eccleſiam ipſius Chriſti corpus deſcēdit, oportet
enim euangelizare quoque vnā ſanctā in Chri-
ſto Eccleſiam vt patet in ſymbolo. **Q**uinque autem
(vt breuiter perſtringamus) de Chriſti Eccleſia pro-
ponit. Primò, coniunctionem cum Chriſto, nō qua-
litercunque, ſed dependendo ab ipſo dicēs, per quem,
iungitur enim Eccleſia Chriſto vt capiti: & ab ipſo
pendet, vt à capite pendet corporis vita. Secundò,
dona Chriſti in Eccleſia, & communia toti Eccleſiæ,
dicens, accepimus gratiam, & dona quibus diuerſa
membra ſeu gradus diuerſi ſunt in Eccleſia, dicens, &
apostolatum, in hoc enim primo gradu reliqui ſub-
intelliguntur. Tertio, finem intrinſecum propter
quem diſtribuuntur gradus ac dona in Eccleſia di-
cens, ad obediendum fidei. Vbi fides non quæ ſine
operibus mortua eſt, ſed formata quæ per dilectio-
nem operatur poſitus eſt finis: nam obedientia fidei
non eſt, vbi fides mortua eſt, voluntate enim rema-
nente obedire fidei, quæ diligēdum Deum ſuper om-
nia monſtrat, non mouetur homo ad obediendum
fidei. Rurſus vnitas fidei monſtratur ex ſingulari nu-
mero: & non vt vnusquisque in ſua fide ſaluetur, ſed
obediatur fidei vni. **Q**uartò, indiuiſionem vniuerſa-
lis Eccleſiæ aperit. Ex eo nanque quòd non in vna
tantum natione, ſed in omnibus gentibus ad hoc
vnum, vt ſcilicet obediatur fidei vni, gratiam vnā
& apoſtolatum vnum accepimus: conſequens eſt vt
vna atque indiuidua ſit vniuerſalis Eccleſia Chriſti
in omnibus gentibus, iuxta verbum Domini, **F**iat
vnum ouile, & vnus paſtor. **Q**uintò, finem
extrinſecum, pro nomine eius, tota enim Eccleſia
ordinatur ad gloriam Domini Ieſu Chriſti: nec ſunt

Apoꝝ

Ientaculi secundi

Apostoli, doctores, protectores, &c. pro gloria propria, sed pro gloria filii Dei. Habes ergo summarie ex verbis Apostoli totam Euangelii materiam, quam intendebat Romanis proponere.

AD ea quæ tanquam difficultantia materiam inducta in principio sunt, non est confutando, sed explanando summarie dicendum quod licet non admittatur quod qui refert filium Dei absolute, ut predestinatus sit filius Dei absolute: admittitur tamen ut qui referat filium Dei factum secundum carnem ex semine David: hoc est filium Dei ut est filius hominis. Nec est inconueniens ut illa triplicitas relatiui sic ordinetur ut semper crescat, referendo immediate antecedens, in quo etiam prius antecedens clauditur: hoc est ut primum qui referat filium Dei: secundum qui referat eundem factum secundum carnem: tertium verò per quem, referat eundem non solum factum secundum carnem, sed predestinatum &c. Nec inconuenit diuersas eundem textum habere expositiones etiam secundum sensum literalem: quoniam auctor sacræ scripturæ est spiritus sanctus: qui plures simul sensus intendere potest. Vnde autem varietas ipsius textus emerferit, non apparet. Quod enim ex translatione non contigerit, manifestat diuersitas textus etiam apud Græcos. nam apud Vulgarium legitur predestinatus, & apud Originem, destinatus. Vt cunque sit textus verificatur utroque modo: ut patet ex dictis. Hæc de prima quæstione.

Circa secundam quæstionem de verbis Ioan. Qui non ex sanguinibus &c. ambiguitas occurrit primo an vna & eadem generatio negetur per tres negationes, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: an singulis negationibus respondeant singulæ generationis. Nam si vna eademque generatio per omnes negatur, inutilis videtur

Quæstio secunda.

tur multiplicatio tot causarum . Ad quid enim opus est miscere in Euangelio naturalem hominum natiuitatem prouenire non solum ex sanguinibus, sed etiam ex voluntate carnis, & ex voluntate viri? Si verò tres generationis species descriptæ dicuntur, falsum apparet, ex eo quod generatio ex voluntate carnis non est diuersa à generatione ex sanguinibus . Concupiscentia quippe carnis non aliter generat filios, quàm per commixtionem carnalem maris & foeminae. Secundo, an vna eademque voluntas sit voluntas carnis, & voluntas viri. Nam si locutio ista propria est, oportet ex vna parte vnã fateri voluntatem, quum non inueniantur in toto genere humano diuersæ species voluntatum (quamuis enim animalibus appetitus multipliciter in plures species, voluntas tamen non multiplicatur) & ex altera parte nullam dicere voluntatem carnis: quia voluntas in sola ratione est, & appetitus est rationalis, & non carnalis seu sensibilis. Si verò non curandum creditur de proprietate nominum, & duæ voluntates quasi duo appetitus distinctè dicuntur (rationalis scilicet qui propriè vocatur voluntas: & sensibilis, qui appellatus est voluntas carnis) tunc sententia teneri potuit, sed lingua cohibenda erat quod procul ab Euangelista esse debet.

Tertiò, an filii Dei per adoptionem, dicantur propriè nati ex Deo, an secundum communem tantum usum quo in humanis adoptatus in filium dicitur genitus ab illo per adoptionem: qui etiam in hac littera dicitur genitus ex voluntate viri . Quod enim propriè intelligi debeat, ex eo videtur quòd nisi propriè essent ex Deo nati, non essent propriè filii Dei. Quod verò communiter accipiendum sit ex eo apparet quod voluntariè genuit nos, dando nobis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus, Abba pater.

R 5

Ad hanc

Yentaculi secundi

AD hanc quæstionem dicitur quod Ioannes Euāgelista triplicem ac per hoc omnem in humanis generationis modum complexus est. Primū quo vita naturalis acquiritur, & nascuntur filii hominum ex sanguinibus viri & mulieris. Secundum, quo vota moralis consona carni, in bonis fit ex voluntate carnis: hoc est ex electione eorum quæ consonant carni. Et hinc nascuntur filii huius seculi: quorum vita est circa aut necessaria aut vtilia, aut delectabilia secundum carnem. Tertium, quo vita excellens consona rationi, in nobis fit ex voluntate viri: hoc est ex electione eorum quæ sola ratio seu virilis animus æmulanda dicitur. Et hinc nascuntur filii huius quoque seculi qui excellentes sunt, inter quos quidam heroes vocantur. Ita quod intendit Euāgelista filios Dei neque ex natura simpliciter, neque ex natura adiuncta voluntate carnis (hoc est studio ad quæcunque spectant ad carnalia) neque ex natura adiuncta voluntate viri (hoc est studio officioso ad quæcunque sunt, & esse possunt virilis perfectionis, delectationis, aut gloriæ) nasci aut fieri. Et quoniam ad aliquod horum trium spectat omnis generatio hominum secundum quodcumque esse possibile, siue ex coelo, siue ex quacunque causa naturali aut voluntaria (vt patet discurrendo & applicando) ideo hanc triplicem generationem negando, aperuit Euāgelista aliundē quærendam esse generationē filiorum Dei, quā ex naturalibus aut voluntariis. causis creatis: & statim manifestauit quartum generationis modum, dicens, sed ex Deo nati sunt. Nec dixit, sed à Deo facti sunt (vt cæteræ creature, quas dixit, & factæ sunt) sed dixit, sed ex Deo nati sunt, docens filios Dei tali modo procedere à Deo vt mereantur dici nati ex Deo: tum propter naturalitatē in modo producendi: tum propter conaturalitatem rei productæ. Quæ quoniam altioris speculationis sunt (vt po-

se d.

Quæstio secunda.

te à Ioanne enāgelista dicta) oportet altius inchoan-
do aduertere bona creata distingui in quod ordines.
Vnus est ordo naturæ, alter est ordo gratiæ. In pri-
mo ordine sunt omnes substātię creatæ, & proprieta-
tes, actiones, passiones, & quæcūq; quomodolibet eis
naturaliter conueniunt. In secundo autem quantum
ad propositum spectat, inueniuntur quædam res quę
ita sunt de ordine gratię vt sint de genere Dei: vt cha-
ritas, & lumen gloriæ. Bona creata primi ordinis se
habent ad Deum vt artificata ad artificem: quæ sunt
aliena à natura artificis: vt domus, arca, nauis, & alia
huiusmodi testantur relata ad suos artifices. Chari-
tas autem & lumen gloriæ quæ supremum tenent
locum in secundo ordine, se habent ad Deum vt
cōnaturalia ad id cui sunt cōnaturalia: vt ea quę sunt
secundum naturam ad naturā: sicut calere ad ignem,
sicut moueri deorsum ad graue. Quod ex eo cognos-
cere potes: quia nihil horum potest esse natura aut
connaturale alicuius creaturæ creatæ aut creabilis.
Non potest siquidem fieri aliqua creatura quæ sic
suapte natura beata beatitudine illa quæ consistit in
fruitione promissā nobis in cœlesti patria: vt sit sua-
pte natura amans Deum amore charitatis, quo di-
stinguuntur filii Dei à filiis perditionis: quoniam si
aliquid horum posset fieri, posset esse aliqua creatura
non indigens gratia Dei: sed ex propriis naturæ suæ
haberet quod non posset peccare, & seipsam salua-
ret, scriptum est enim i. Ioan. iii. Omnis qui natus est
ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in
eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo
natus est, & rursus cap. v. Omnis qui natus est ex Deo
non peccat, sed generatio Dei conseruat eum. Quia
igitur proprium est Deo esse naturaliter beatum di-
cta beatitudine, & amare naturaliter ipsum Deū, sic
scilicet dicta charitate: consequens est vt intelligamus

Br 3

bona

Ientaculi secundi.

bona creata quibus constituuntur filii Dei hic quidem inchoatiue per gratiam charitatis, in patria vero completè per consummatam gratiam luminis gloriæ esse de genere diuino, & Dei se habere ad illa vt ad cognata, vt ad connaturalia, vt ad secundum naturam ipsius Dei. & propterea reliquæ creaturæ factæ dicuntur, filii autem Dei nati dicuntur. Iure siquidem nasci dicuntur, qui ad connaturalia producuntur, qui ad ea quæ sunt secundum Dei naturam eleuantur. Natiuitatis siquidem tam ratio quàm nomen ad naturam spectat. Si itaque exterminò cōsideres productionem filiorum Dei, natos ex Deo intelliges quia fiunt cognati ipsi summo Deo. Si modum quoque inspicias, idem inuenies: Dupliciter siquidem aliquid à voluntate efficitur. Vno modo absolutè: vt quum eligimus, aliquid exterius operari: vt mederi, ædificare &c. alio modo ex affectione vt quum ex odio vel amore mouemur ad aliquid. Quod procedit exterius voluntarie, dicitur fieri à voluntate. Quod procedit in nobisipsis à voluntate affecta, dicitur nasci ex voluntate, quasi naturaliter illud proueniat: quia voluntas affecta per modum naturæ operatur: habitus enim inclinat per modum naturæ: & quasi intrinseci principii rationem induit voluntas affecta, quando ex affecta voluntate simus tales: puta mites, aut iusti, aut auari, &c. Vnde Ioannes Euangelista eadem præpositione, scilicet ex: & eodem participio, scilicet nati: vsus est in singulis particulis dicens: non ex sanguinibus: non ex voluntate carnis, non ex voluntate viri: sed ex Deo nati sunt. nam ly nati, subintelligitur in præcedentibus: Ac si replicasset: qui non ex sanguinibus nati sunt, neque ex voluntate carnis nati, neque ex voluntate viri nati: sed ex Deo nati sunt. Filii siquidem hominum nati sunt in esse naturæ ex sanguinibus, & filii huius seculi communiter nati sunt in esse

mortali

Quæstio secunda.

mortali ex voluntate carnis, hoc est voluntate affecta
carni: & similitur filii huius seculi egregiæ vitæ, nati
sunt ex voluntate viri: hoc est ex voluntate affecta
virilitati. Quorsum hæc? Vt percipias filios Dei simi-
liter ex Deo natos. Voluntas siquidē Dei omnium quo-
modolibet creatorum causa est: sed reliquas creaturas
producit quasi voluntate artificis, filios verò adoptio-
nis producit quasi voluntate affecta, utpote ad cogna-
tos naturæ diuinæ, ad ea quæ sunt secundum natu-
ram ipsius Dei. Naturaliter enim afficimur ad con-
naturalia nobis. Et ex eadem radice profertur quod
quasi principii intrinseci rationem induit in produ-
cendo filios Dei: pro quanto tantum sapit principii
naturalis. Ex vtraque igitur parte (hoc est ex parte
termini & ex parte principii) quantum ad modum
producendi tantum naturalitatis diuinæ inuenitur
in productione filiorum Dei, ut Ioan. Euangelista ad
hæc aperienda dixerit, ex Deo nati sum: ut ly ex, & ly
nati, vtranque naturalitatem indicarent. Et ne hæc
ficta putes, audi Petrum Apostolum primo cap. ii.
epistolæ. Maxima & præciosa promissa donauit no-
bis, ut per hoc efficiamini diuinæ naturæ consortes.
Audi Paulum ad Rom. viii. Quos præsciuit & præ-
destinavit conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse
primogenitus in multis fratribus. Vbi vides filios Dei
in consortium diuinæ naturæ eleuatos, & ad cogna-
tionem tantam cum Deo suos filios prædestinatos,
ut fratres sint primogeniti filii omnino naturalis veri-
tatis Dei. Illum siquidem Deus natura genuit verum
Deum: nos autem voluntariè genuit, ut simus primi-
tiæ creaturarum, ut dicitur Iac. i. Vide demum quod
Ioannes Euangelista tanti fecit mysterium per hæc
verba prolatus de filiis Dei, ut ne hoc impossibile cre-
deretur, attulerit pro testimonio id quod est maximè
supermirabile, scilicet mysterium incarnationis. sub-

Yentaculi secundi

dit enim: Et verbum caro factum est. Tanquam diceret: Ut credas homines nasci filios Dei: scito Deū esse factum carnem, vt habes in glossa. Sunt igitur in supremo totius vniuersi gradu, locati filii Dei qui nō ex sanguinibus, neq; ex voluntate affecta carni, neq; ex voluntate affecta virilitati: sed ex Deo nati sunt.

AD quæ sita autem dubitādo ordinatē respondendo dicitur: & ad primum quidem quod tres generationes excludantur per hāc triplicem negationem: & quod generatio ex voluntate carnis non appellatur hic generatio qua fiunt homines secundum esse naturæ: sed qua fiunt secundum esse morale ex voluntate affecta huiusmodi carnalibus: quales communiter emergunt filii huius seculi ex huiusmodi affectibus: alii prudentes rectores, alii negotiatores, & id genus reliqui. Ad secundum verō quod hic est sermo de voluntate propriē: & vna ponitur voluntas secundum substantiam, duæ autem secundum affectum. Voluntas siquidem vna & eadem secundum se est quæ est carnis & viri: sed geminatur propter diuersas affectiones, altera ad ea quæ virilis excellentiæ sunt: & vocatur voluntas viri: altera ad ea quæ carnalis necessitatis, utilitatis, aut declarationis sunt & vocatur voluntas carnis. Ad tertium autem, quod sermo Euangelistæ est de natiuitate propriē: quantum tamen suffert subiecta materia. Vt enim ex dictis aliqualis coniectura habere potest: non fiunt & sunt filii Dei adoptiui, vt sunt & fiunt filii adoptiui: hominum, sed eleuantur in consortium & cognationem diuinæ naturæ. Et propterea Ioannes Euangelista quum dixisset, Dedit eis potestatem filios Dei fieri: curauit tanto studio aperire modum quo fiunt filii Dei. Et post tot negatiuas manifestauit modum: scilicet quod ex Deo nati sunt. Dixit autem notanter posse coniecturam nunc haberi: quia idem Ioannes dicit;

Quæstio tertia.

dicit: Nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, quum apparuerit, similes Deo erimus. Hæc de secunda quæstione.

Circa tertiam quæstionem de verbis Apostoli: (Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis? si omnino mortui non resurgunt, ut quid & baptizantur pro illis?) difficultas occurrit, ex eo quod sermo ille est vel de reprehensibili, vel de laudabili baptismo. Nam si de vituperabili baptismo, quo quidem forte baptizabatur pro cõsanguineis defunctis sine baptismo: ita quod semel baptizabantur pro salute propria: & iterum baptizabantur pro proximis suis defunctis sine baptismo, erroneè putâtes baptizari posse vnum pro alio: Si de hoc inquam erroneo baptismo loquitur Apostolus, infirmum valde argumentum ad persuadendam resurrectionem mortuorũ assumit? dum ex fide & spe quam habent de resurrectione mortuorum isti qui baptizantur pro proximis defunctis, arguit quod mortui resurgent. Nam facillima & in promptu est confutatio huius argumenti: respondendo quod quemadmodum factum istorum est vanum, ita & fides ac spes eorum: ita quod argumentum hoc sumi ex hominũ fide ac spe vana non oportet aliunde monstrare, quàm ex proprio facto quo baptizantur pro aliis. Ex hoc enim quod inutiliter & vanè baptizantur pro aliis, argumentum habetur quod vana est fides & spes quam habent de resurrectione mortuorum. Si verò est sermo de laudabili baptismo, apparet quod oportet incurrere alteram duorum, inconuenientiam: scilicet vel æquiocationem, vel improprietatem. Nam si exponitur pro mortuis, id est operibus mortuis, quæ sunt peccata (iuxta illud ad Hæbreos ix. Sanguis Christi emundabit ab operibus mortuis) incurritur æquiocatio: Nam in alia significatione sumitur, quum primo

R. 4

dicitur.

Ientaculi secundi

Dicitur: Qui baptizantur pro mortuis, & in alia sumitur statim subdendo: Si mortui non resurgunt: ut patet. Et nihilominus quale argumentum hinc sumpsit Apostolus? quasi penes similitudinem nominis ex operibus mortuis ad homines mortuos, ex resurrectione per baptismum ab operibus mortuis ad resurrectionem à naturali morte procedens. Si autem exponitur pro mortuis, hoc est profitendo fidem ac spem de resurrectione mortuorum: pro quanto ii qui baptizabantur, profitebantur integrum fidei symbolum, in quo manifestè dicitur, Credo carnis resurrectionem, &c. ita quod pro tanto dictum est quod baptizantur pro mortuis, pro quanto baptizantur profitendo resurrectionem mortuorum. Si sic, inquam exponitur, incurritur improprietas sermonis. Nam impropriè dicuntur baptizari pro mortuis, quia baptizantur profitendo resurrectionem mortuorum. Similiter posset dici baptizantur pro trinitate, quia baptizantur profitendo trinitatem.

Ad hanc quæstionem respondetur, quod quum Apostolus non arguat ex fide aut spe, aut ex verbis, sed ex facto (nam dicit: Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis? & exponens illud factum esse baptizari pro mortuis, subdit: Si mortui non resurgunt, ut quid baptizantur pro illis? scilicet mortuis) oportet sensum horum verborum sumere ex facto ex quo argumentum sumit Apostolus. Nescio autem melius factum hoc interpretari quàm ex doctrina eiusdem apostoli: qui ad Colos. ii. docet eos qui baptizantur, baptizari in persona mortuorum. & non solum mortuorum, sed etiam resurgentium cum Christo, Consepulti, inquit, estis per baptismum Christo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis. Et rursus cap. iii. Si consepulsi estis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, mor-

Quæstio tertia.

cul enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo. Ritus baptismi habet, ut qui baptizantur, mergantur sub aqua: & per hoc repræsentent duas mortes: scilicet propriam mortem mortalem, & mortem Christi corporalem. Repræsentant enim se mortuos vitæ veteri, sicut Christus mortuus est vitæ huius mundi. Mersio enim repræsentans sepulturam Christi mortui, ponens hominē qui baptizatur sub aqua, sicut corpus Christi positum est sub terra: repræsentat quoque hominem illum ita recedere à præterita vita, ut sit illi mortuus & sepultus. Similiter surgendo ex aqua repræsentatur duplex resurrectio, & Christi corporalis, & hominis spiritualis: ita quod ex hoc quod homo surgens ex aqua, repræsentat Christum à mortuis resurgentem: repræsentat quoque seipsum surgere in nouam vitam spiritualem: nunc quidem quantum ad animam secundū rem: in futurum autem etiam quantum ad corpus in spe. Hoc est factū ex quo arguit Apostolus, dicens: Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis? hoc est in persona mortuorum: si mortui non resurgunt, ut quid baptizantur pro illis: hoc est personam illorum agunt qui sic baptizantur pro mortuis, sicut in repræsentationibus quidā agunt fortes, quidam modestos, quidam mortuos, quidam claudos, quidam cæcos, &c. & hi dicuntur operari pro cæcis, pro claudis, qui agunt personas illorum. Ex tali itaque baptismi ritu quo qui baptizantur, personam mortuorum agunt ad similitudinem Christi mortui, & consequenter personam resurgentium ad similitudinem Christi resurgentis argumentum sumpsisse apostolorum intelligendum est tum quia secundum hunc sensum inuenitur argumentum efficax. Vanum siquidem esset tale factum repræsentatiuum mortis & resurrectionis, si mortui non resurgunt. Tum quia exponitur litera sumendo argumentum à fa-

R r s

cto,

Ientaculi secundi

Ad, iuxta verba Apostoli.

Tum quia seruat^r propriet^{as} sermonis, & nulla interuenit equiuocatio. Tum quia consonat aliis documentis Apostoli. Tum quia nihil incerti aut noui in Ecclesia Christi per hanc expositionem ponitur.

Et aduerte, quod quia ex modo facti solus ritus baptismi per immersionem repræsentat mortem & resurrectionem, ideo Apostolus quasi particulariter loquitur de facto illorum qui baptizantur in persona mortuorum. Et rursus ideo apposuit coniunctionem, & dicendo, Vt quid & baptizantur, quasi diceret: Vt quid non solum baptizantur: sed baptizantur pro illis: id est, in persona mortuorum? Tanquam diceret: Vt quid tali ritu personam mortuorum & resurgentium assumunt quum baptizantur? Notanter autem dixi ex modo facti, quia ex efficacia sacramenti semper baptismus quomodocunque fiat, commori, & consepeliri hominem facit, & resurgere cum Christo in nouitatem vitæ.

Ad obiecta autem in principio, non est aliter respondendum, nisi quod expositio illa de opinato illo erroneo baptismo, minus consona videtur sensui Apostoli: qui ex facto manifestè arguit, & non ex spe facti. Hæc de tertia quæstione.

Circa quartam quæstionem difficultas occurrit quia non apparet literalis sensus secundum planum literæ contextum. Non enim apparet ad quod propositum dicantur illa verba: Mediator autem vnus non est: Deus autem vnus est. Constat namque ibi sermonem fieri de differentia inter legem Mosaicam, & promissionem factam Abraham in Christo. Et quantum apparet, extra propositum, extra contextum interpositum est quod officium mediatoris est inter duos: & similiter quod Deus est vnus. Quorum enim hæc hic, quantum in se verissima

ma

Quaestio quarta.

Qua sunt? Hæc est tota quaestionis ratio ac summa.

Ad hanc quaestionem dicitur quod referendo clari-
us illam in manu mediatoris, ad legem Mo-
saicam de qua est sermo: soluitur facile quaestio. Ad
cuius clariorem & plenioram intelligentiam colli-
genda antedicta summarie sunt. Posuit ibi Aposto-
lus ex vna parte Abrahamæ promissionem (quam etiam
testamentum à Deo confirmatum vocat) & ex alte-
ra parte Moyse legem. Et ex parte Abrahamæ posuit
quinque, scilicet fidem, benedictionem, vitam, hæredi-
tatem, & iustitiam. Ex parte verò legis contra posuit
quoque quinque: scilicet opera legis, maledictionem,
vivere in operibus legis, transgressionem, & pecca-
tum. Et demum concludit legem fuisse in custodiam
& pædagogum ad fidem Iesu Christi: in quo omnes
homines vniuntur per fidem, & fidei sacramentum
baptisma. Quum igitur ex parte promissionis Abra-
hæ tot diuina bona posuisset Apostolus, & ita ap-
propriasset Abrahamæ vt negasset illa à lege: quaestio-
nem interposuit, Quid igitur lex? Et statim refondet,
propter transgressionem posita est, donec veniret se-
men cui promiserat, ordinata per Angelos in manu
mediatoris. Vbi quatuor conditiones legis manife-
stat. Prima est, quòd propter malum posita est, hoc
est, lex non est posita vt faciat bonos & iustos: sed
vt puniat malum. Et hoc significant illa verba, Pro-
pter transgressionem posita est. Quum enim duæ
sint partes iustitiæ: scilicet declinare à malo, & facere
bonum: lex scripta in hoc differt à fide Abrahamæ, quòd
lex ad malum potestatem habet: culpæ quidem
puniendum: poenæ verò infligendum. Fides ve-
rò efficit bonum: quia ex fide vivitur vita iustitiæ
& dilectionis, &c. At si contra hoc obiciatur, non
esse deterioris conditionis legem Moyse legibus hu-
manis: quas constat posita esse non solum propter
trans

trans

Tentaculi secundi

transgressionem arcendam & puniendam, sed etiam propter bonum virtutis. Nam ad hoc ordinantur leges, ut fiant homines virtuosi, ut patet ii. & v. Ethico. Maxime ergo lex per Moysen à Deo data ordinatur ad reddendos homines virtuosos. Et confirmatur: quia legis præcepta sunt non solum de declinando à malo (puta, Non occides: Non incoehaberis, Non adorabis Deos alienos, &c.) sed etiam de faciendo bonum: puta, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Honora patrem tuum. Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui de fine legis, aliud est de effectu legis. Nam finis legis ad intentionem spectat: effectus verò ad potestatem & efficaciam legis. Si de fine est sermo, finis legis est bonum virtutis: ad quod intendit per præcepta, &c. ducere. Sed nulla lex scripta habet hanc potestatem, hancque efficaciam ut efficiat aliquem bonum: præcipere siquidem potest bonum, sed non facere. Sed respectu transgressionis seu mali habet lex potestatem & efficaciam puniendi. Punit enim malos, & puniendos arcet consequenter, ut experientia testatur. Apostolus autem non de fine, sed de effectu legis & fidei loquitur: & docet quod fides Abrahamæ facit hominem iustum ac viuum, &c. lex autem non potest iustificare, aut viuificare aliquem, sed potest punire. Et ideo propter transgressionem, tanquam materiam proprii effectus qui est punitio, posita est, & non propter iustitiam seu vitam, in quam non potest vires suas exercere, nisi pro quanto dilabuntur in malorum ordinem in suis omissionibus. Lex enim præcipiens religionis seu pietatis opera, non potest efficere in subditis religionis aut pietatis officium: exercet vires suas puniendo: ut lapidatus est qui non sanctificauit sabbatum, &c. Secunda est, quod est temporalis, scilicet ad Christum. Et hoc significant subiuncta verba, donec veniret semen cui promiserat: ita quod

Quæstio quarta.

quòd hinc habes quòd lex Moyſi non eſt perpetua,
ſed temporalis. Nec obſtat quòd pluries dicitur in le-
ge Moyſi, Legitimum ſempiternum erit, aut aliquid
ſimile: quoniam huiusmodi ſempiternitas accipitur
pro duratione cœua populo Iudæorum. Et eſt
ſenſus, quòd eſt ſempiternum ſecundum perpetuita-
tem populi ſcilicet uſque ad Meſſiam: qui pater futu-
ri ſæculi prædictus eſt, vnum populum ex omnibus
facturus nouo nomine Chriſtianū: & iuxta verbum
Eſaiæ, Et vocabitur tibi nomē nouum, quod os Do-
mini nominauit. Scito tamen quòd lex cum ſuis præ-
ceptis poteſt dici perpetua quantum eſt ex parte au-
thoritatis humanæ, pro quanto poſita eſt non reuo-
cabilis, niſi per ipſum Deum verum. Et dicitur tem-
poralis, pro quanto Deus verus caro factus adimple-
uit illam: & ſic conſummauit, non conſumpſit illam:
iuxta illud, Non veni ſoluere legem, ſed adimplere, ita
quòd finiunt legem non conſummando vt cibus fini-
tur, ſed perficiendo: vt officium ducis exercitus finitur
parta victoria: iuxta aliud verbum Domini in cruce:
Conſummatum eſt. Tertia conditio eſt, quòd lex eſt
ex cœleſti auctoritate poſita: vtpote ordinata per
Angelos. Quod etiam Stephanus protomartyr prius
dixerat, Actuum ſeptimo: Accepiltis (inquit ad Iu-
dæos) legem in diſpoſitione angelorum. Decuit vt in-
ter tot quaſi ignobiles conditiones quas de lege refe-
rebat Apoſtolus interponeret aliquam nobilem &
glorioſam ſcilicet quòd ordinata fuit per angelos: in
quo omnes humanas leges excellit: & auctoritatem
diuinam habere monſtratur. Poteſt nihilominus
vtrà commendationem legis hæc particula ad ſecun-
dam conditionem pertinere: vt ſcilicet ſignificetur à
quibus & ad quos lex erat uſque ad ſemē promiſſum:
intendens quòd ordinata erat per Angelos tempora-
lis: ſcilicet donec veniret ſemen. Ac ſi apertè diceret:

Lex

Ientaculi secundū

Lex est temporalis secundum quod est ordinata per Angelos, qui cognoscebant huiusmodi temporalitatem: quamvis secundum quod est accepta hominibus, videatur sempiterna.

Quarta conditio est quod est mediatrix: & hoc significant verba illa, In manu mediatoris: hoc est in opere dimidiatoris. Et intendit quod lex fuit dimidiatoria: pro quanto fuit data non toti generi humano, sed vni parti, scilicet filiis Israël: & distinctiua fuit illius populi à reliquo mundo. Vnde etiam in vestibus signa discretiua ab aliis mandauit lex. Et quod hic sit sensus literalis, apparet ex eo quod huic sensui omnia sequentia consonant: ita vt currant absque cessitatione aliqua: vt patet in sequentibus. Habuit ergo lex hanc conditionem quod fuit dimidiatiua generis humani, quo contra fides Abrahæ, semen eius Christum vnitatem mundi facit. Vnde statim Apostolus subiungit, quod postquam reuelata est fides Christi, non est Iudæus neque Græcus &c. sed omnes sumus vnum in Christo. vt per hoc intelligas quod cessauit dimidiatio legis, vbi venit vnitatis Christi. Vnde statim ex hac legis conditione Apostolus materiam obiectionis assumit, dicens: Mediator autem vnus non est: Deus autem vnus est. Non dixit, Mediator duorum aut plurium est: quoniam non loquitur de officio mediandi, hoc est coniungendi vel concordandi duos vel plures: sed dixit negatiuam: scilicet vnus non est, quia dimidiare non est facere vnum, sed scindere vnum. Et per oppositum Deus est vnus in sua promissione: quia vni semini promisit benedictionem omnium gentium. Præmiserat enim quod Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. non dicit, & seminibus quasi in multis: sed quasi in vno: & semini tuo qui est Christus. Ad huius quippe vnitatis promissionem, per quam constituitur totus mundus

du

Quæstio quarta.

deus in unitate, spectat quod dicitur, Deus autem vnus est, in sua promissione. Ita quod ex hac legis conditione quod est dimidiatoria generis humani, nascitur statim quæstio, assumpta propositione vniuersali quod dimidiator vt sic non est factiuus vnus & è regione contraposto quod Deus est vnus in sua promissione. Nam hinc statim inferitur, Lex ergo aduersus promissa Dei? pro quanto promissa Dei sunt in unitate generis humani in vno semine Abrahæ: & lex non est ad unitatem, sed ad diuisionem generis humani. Vbi videre potes quàm ad propositum materiz de qua tractat Apostolus secundum hunc sensum dicta sint hæc verba.

Sunt enim adeo ad propositum, vt fuerint valde etiam necessaria ad plenius commendandam promissionem & fidem Abrahæ supra legem. Vnitas namque vel diuisio generis humani maximam facit differentiam. Et vt plenius appareat veritas dicti sensus, trans eunda summarie est responsio Apostoli ad exortam obiectionem, prænotando duo: Alterum est, quod licet hæc obiectio sit explicitè deducta ex vltima conditione legis, pro quanto quasi syllogizata est inde: insinuat tamen in litera quod ex aliis, quoque legis conditionibus nascitur dicta obiectio, dum in numero plurali dicitur, lex ergo aduersus promissa Dei. Ex hoc enim intelligimus concludi legem esse aduersus multa promissa Dei, & non solum aduersus vtilitatem promissa. Et verè apparet hinc quod sit & aduersus iusticiam promissam, pro quanto lex propter transgressionem posita est: & aduersus hæreditatem semen promissum, pro quanto durat donec veniat semen: duratio siquidem legis quamdiu est, tollit seminis illius aduentum: & e contrario: lex ergo aduersus promissa Dei apparet.

Alterum est, quod communis radix omnium in-

ferre

Ientaculi secundi

Infirmitatum legis quibus differt ac deficit à fide Abrahæ, est penes viuificare seu iustificare animã. Etenim si lex posset iustificare, non propter transgressionem posita esset, sed propter vitam iustitię: & similiter non duraret donec veniret semẽ, sed semper, utpote ipsam vitam semini promissam conferens, & similiter non dimidiaret genus humanum, sed vniret ipsum in vitam spiritus. Et propterea Apostolus ad radicem securim ponit, soluendo obiectionem, dum communem omnium infirmitatum legis rationem reddit, postquam respondit absit, & dicit: Si enim data esset lex quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia: intellige Apostolum subtiliter impotentiam legis tanquàm ex necessitate materiæ se tenentem afferre. Ac si latius diceret: lex data est suapte natura impotens viuificare: ita quòd non ex accidente infirmitate, aut ex aliquo defectu priuatiuo lex hanc infirmitatem & consequenter cæteras concomitantes habet, sed ex hoc ipso quòd est lex, sequitur quòd lex est diuersa res à fide & promissione Abrahæ. In cuius signum lex distinguitur contra gratiam. Ioan. i. Lex per Moysen data est, gratia per Iesum Christum facta est, fides siquidem pars est gratiæ. Et quòd hoc sit verum, manifestatur: quia si data esset lex quæ posset viuificare: ex lege verè esset iustitia: quòd esset contra promissionem Dei: quia si ex lege: iam non per repromissionem: ut superius dictum est. Igitur quòd lex sit habens tot condiciones, ex naturali eius impotentia seu infirmitate est. Deinde subiungit quòd non aduersus promissa Dei has condiciones habet lex, sed pro promissis Dei: pro quanto ex eis conditionibus transmittit subditos ad promissionem factam Abrahæ, dicens: sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Ideo, inquit, lex scripta clausit omnia præcepta tam

Quæstio quarta.

de malis vitandis quàm de bonis prosequendis sub peccato cognoscendo, concupiscendo permansuro ac puniendo : vt sic transmittatur ad desiderandum & querendum medicum redemptorem ac saluatorem. Nulla enim ex parte infirmi via quòd velit & querat medicum, melior est, quàm morbū proprium augeri, & dura cognoscere, ac puniri, sine liberatione tamen.

Sic lex transiuit ad Christum. nam lex cognitionem peccati dabat (ad Rom. vii. Peccatum non cognoui nisi per legem.) & puniebat, vt patet: vt concupiscentiam augebat occasione accepta: vt patet ibidem: & durationem peccati operabatur: pro quanto non poterat interius sanare aut adiuuare. In hoc autem quòd scriptura concludit omnia sub peccato, coiunguntur omnes antedictæ legis infirmitates: quia omnes sunt in via colligatæ communi ratione, scilicet quòd lex non potest iustificare, sed sub peccato ponere vt facile est discurrendo deducere.

Soluta autem obiectione ex hoc quòd infirmitates quidem has necessario habet: sed habet eas, & vti- tur eis transmittendo ad hoc vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. ex tribus similitudinibus iuxta antedictas tres infirmitates seu conditiones legis, manifestat Apostolus ministerium legis quò seruiebat promissio semini custodiendo, ducendo, fouendo.

Prima similitudo est ad custodem expectantium in tenebris claritatem: ibi, priusquam veniret fides. Et hæc respondet infirmitati legis quæ posita est propter transgressionem, qua concludit omnia sub peccato. Secunda est pædagogorum, ibi, itaque lex pædagogus. Et hæc respicit istam infirmitatem in manu mediatoris: datus siquidem pædagogus est populo Israël tanquam puero electo præ aliis, segregando ipsum ab aliis, iuxta illud Deuteronom. xxxii.

Ientaculum tertium

Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Vnde huic similitudini annectit Apostolus unitatem omnium hominum in Christo. Tertia similitudo est ad actores & tutores paruuli heredis, ibi, Quanto tempore haeres paruulus est. Et haec respicit illam infinitatem, donec veniret semen. Et est in his tribus similitudinibus perspicere statum eorum qui sub lege erant, differentem à statu regeneratorum in Christo penes tria. In tertia quidem penes seruitutem & libertatem: in secunda vero penes imperfectionem & perfectionem: in prima autem penes iniustitiam & iustitiam: vt facile patet inspicienti textum Apostoli & applicanti. Et haec de quarta quaestione. In festo circumcisionis Domini, Anno. M. D. XXIIII. Posonii.

TERTIVM IENTACV- lum, in quo tres quaestiones tractantur.

CCVRRVNT tertio circa diuersa in nouo testamento dicta de sacerdotio, quaestiones tres: Prima de verbis Apocalyp. cap. v. Fecisti nos, Deo nostro regnum & sacerdotes. Et cap. i. Fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri suos. Secunda, de verbis Petri Apostoli in cap. ii. primae suae epistolae, Vos autem genus electum, regale sacerdotum, gens sancta, &c.

Tertia de verbis eiusdem Petri Apostoli in eod. cap. Ad quem accedentes & ipsi tanquam lapides viui